

Arjan de Nooy

Spelen tegen de camera

DOOR EDO DIJKSTERHUIS

Meer dan fotograaf is Arjan de Nooy verzamelaar. Hij combineert kiekjes uit familiealbums en screenshots van Google Streetview met computer gegenereerde beelden. Het resultaat is fotografie die over fotografie gaat. Fictieve personages en knipogen naar de fotografe geschiedenis en -theorie spelen de hoofdrol.

Onder het kopje 'about' op de website van Arjan de Nooy staat een aantal regels die genummerd zijn van 1 tot en met 20. Het begint met: "1. To practice photography is to play photography." Halverwege blijft je oog hangen bij nummer 10: "A photography game is a logical construct; I call such a game Photology." De lijst eindigt met: "20. Photology games are constructs for perpetual play." "Ik kwam hierop toen ik een 'artist statement' wilde schrijven", vertelt De Nooy. "Ik heb er lang over nagedacht en ieder woord is gewogen. Met deze regels leg ik verantwoording af over mezelf. Je zou het een soort manifest kunnen noemen. Dit is de theoretische basis die ik nodig heb om vrij te kunnen werken." Die nauwgezetheid en planmatige kadrering van zijn werkwijze verraaft iets van De Nooys verleden als wetenschapper. Hij is gepromoveerd scheikundige en werkte voor een octrooibureau toen hij in 2004 besloot iets heel anders te gaan doen. Hij herontdekte zijn jeugdliefde voor fotografie en meldde zich aan voor de avondopleiding van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst in Den Haag. Sindsdien verkent hij een weinig ontgonnen gebied binnen de fotografie waarvoor het 20-puntenplan geldt als de piketpaaltjes. "In het begin was ik nog geïnteresseerd in de esthetische mogelijkheden van fotografie. Maar al snel verschoof mijn aandacht naar het moment na het maken van de foto. De foto is niet het eindpunt maar het beginpunt voor mijn werk. Het gaat mij ook niet zozeer om de foto zelf of de afbeelding die erop staat, maar om de dynamiek van de fotografie als geheel."

UITVINDER VAN DE FOTOGRAFIE

Fotograaf noemt De Nooy zichzelf niet snel en kunstenaar vindt hij te pretentius. Wat hij bedrijft is metafotografie, een conceptueel spel met beeld en betekenis. Dit klinkt zwaarder dan het is, want humor en relativisering zijn nooit ver weg. Zo presenteert hij in zijn afstudeerpublicatie *De Facto – A history of Dutch photography* (2009) het werk van zes fictieve fotografen. Onder hen Adriaan Pauw, die wordt opgevoerd als uitvinder van de fotografie. Hij zou Nicéphore Niépce en Louis Daguerre voor zijn geweest en onterecht in de vergeetelheid zijn geraakt. De Nooy was toen nog niet bekend met het gedachtegoed van de Tsjechische filosoof Vilém Flusser. "Een vriend die zijn boeken vertaalde in het Nederlands liet me kennismaken met Flusser. Zijn ideeën over fotografie en beeldcultuur raken mij meer dan de theorieën van Roland Barthes of Susan Sontag. Mijn twintigpuntenplan is er in hoge mate door geïnspireerd." "Flusser stelt dat beelden de betekenis van de wereld veranderen. Maar de industrie heeft aannames verwerkt in de technologie van camera's waardoor die betekenissen een bepaalde kant opgaan. Als fotograaf kun je je gedragen als een functionaris van de industrie of proberen het apparaat om de tuin te leiden. Fotografie is een krachtenspel en je speelt altijd tegen de camera." Dit zien we terug in regel nummer 2: "To play photography is to produce or to process programmed images."

ZOEKEN NAAR VOGELSTRONT

Voor zijn eerste boek schoot De Nooy de helft van de foto's zelf,

de rest is 'found footage'. "Ik maak eigenlijk steeds minder foto's", erkent hij. "Ik heb wel altijd een Sony RX100 in mijn jaszak. Een lekker compact apparaat, waarvan ik er al drie of vier heb versleten. Ik fotografeer terloops, snapshots. Alleen in sommige gevallen ga ik gericht op zoek naar mijn onderwerp. Bijvoorbeeld voor het boek *Ornithology*, dat ik samen met mijn vriendin Anne Geene heb gemaakt. Voor de serie over vogelstront liep ik met mijn kop naar beneden als een zombie over straat."

De beelden van anderen die hij hergebruikt, vindt De Nooy vooral op rommelmarkten of hun digitale equivalenten, eBay en Marktplaats. "Toen ik vijftien jaar geleden begon, was er nog veel te vinden. Maar door de toegenomen populariteit van 'vernacular photography' is alles nu duurder. Foto's worden per stuk verkocht. Alleen in Berlijn of Frankrijk vind je nog markten waar je voor 5 of 10 euro een album op de kop kunt tikken. In Nederland lukt je dat hooguit op Koningsdag."

Wat ook meespeelt: niemand maakt tegenwoordig nog prints van foto's. "Het fotoalbum is een 20e-eeuws fenomeen. Voor meer hedendaagse beelden gebruik ik dan ook Google Streetview of Dall-E, het AI-programma dat op basis van een paar steekwoorden een beeld produceert. Voor mijn nieuwste boek heb ik bijvoorbeeld zinnen uit Susan Sontags *On Photography* omgezet in artificiële beelden."

PERSOONLIJKE STIJL BESTAAT NIET

"An idea comes with subject matter and vice versa", luidt regel 13 van De Nooys fotologische manifest. Het wordt geïllustreerd door de stapels gelabelde dozen in zijn atelier. "Ik zoek overeenkomsten, verzijn categorieën en maak ordeningsmechanismen. Ook viel me op een gegeven moment op hoeveel portretten er zijn met een schilderij op de achtergrond. Die serie heb ik *Sideshow* genoemd. Zodra het in een concept past, ben ik er."

Soms vergt een werk meer inspanning. Zoals de serie die hij in zijn meest recente boek *Photology* wijdt aan het idee van originaliteit in de fotografie. Hiervoor legde hij twintig, soms wel dertig afbeeldingen van Jezus, de toren van Babel, Anna Karenina en nog wat onbestaande zaken over elkaar totdat ze lijken te vibreren met leven. Of de catalogusplaatjes van de beroemde tentoonstelling *The Family of Man* die hij overlappend aan elkaar niette tot een kakofonische verbeelding van overbevolking.

In het hoofdstuk over stijl laat hij technisch perfecte en slordig gemaakte foto's van telkens hetzelfde onderwerp vergezeld gaan door een essay waarin hij stijl toeschrijft aan het geslacht van de fotograaf. "Hartstikke ironisch natuurlijk", zegt De Nooy lachend. "Ook omdat ik niet geloof dat fotografen een stijl of handschrift hebben. Wat voor stijl doorgaat is vaak een extreme instelling van de camera of een ander trucje dat consequent herhaald wordt. Als je echt een stijl wilt ontwikkelen, ga dan schilderen."

Over schoonheid gaat het voor De Nooy ook niet. "Schoonheid is een afgeleide van de informatie in het beeld en de toepassing ervan. Dat laatste hangt af van het spel met de foto's en hoe goed de speler is." Want zo stelt regel 14: "There is no such thing as good or banal subject matter; there are only good and banal ideas." □

© Arjan de Nooy

© Arjan de Nooy

© Arjan de Nooy

“ De foto is niet het eindpunt
maar het beginpunt voor mijn werk

ARJAN DE NOOY (1965) studeerde scheikunde in Leiden en promoveerde in Delft. In 2004 goidde hij zijn leven om en meldde zich aan bij de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst in Den Haag. Zijn afstudeerboek *De Facto – A history of Dutch photography* won de Kleine Hans en werd genomineerd voor de Dutch Doc Awards. Acht boeken volgden, waarvan twee met Anne Geene. Ornithology werd in 2017 uitgeroepen tot hoofdprijswinnaar bij *Schönste Bücher aus aller Welt*. Dodonaai haalde in 2018 de selectie van Best Verzorgde Boeken van Nederland. De Nooy exposeert regelmatig in binnen- en buitenland. Hij wordt vertegenwoordigd door Galerie Caroline O'Brien in Amsterdam.